

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Pásztor Miklós*
Cím: *Templom, amely mellett elrohan az élet*

Forrás: *Magyar Hírlap*

Magy.
(Hely)

1935-feb. 2.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

726.5

Hely

Belvárosi templom

Idő

"11/19"

Személy

Templom, amely mellett elrohan az élet

Érdekes és tanulságos volt a Magyar Mérnök- és Építészegylet minapi vitája, mely azt akarta eldönteni, hogy mi történjék a belvárosi plébániatemplommal?!

Ennek az ősrégi templomnak a tragédiája ismeretes. A Gellérthegynek nekivezetett Erzsébet-híd építésével kapcsolatos város-szabályozás Nagyboldogasszony pesti templomát beleszorította egy gödörbe, melyből csak félig látszik ki és harminchárom esztendő óta sem okosság, sem jóakarat nem tudja kiszabadítani a templomot kényelmetlen helyzetéből. Már-már ügylátszott, hogy végleg sorsára bizzák az öreg templomot, mikor a Műemlékek Országos Bizottságának szorgalmazására a főváros megbízta dr. Lux Kálmán műegyetemi professzort: kutassa ki, vajjon csakugyan olyan régi-e a plébániatemplom, mint sejtik; érdemes-e restaurálni? Lux dr. hozzáfogott a munkához. Lebontotta a templom körül épített csúf boltokat; lekaparta a falakról a vakolatot, melyet az utolsó száz esztendő alatt kentek rá és a malter alatt szennációs dolgokra bukkant.

A román templom

Megállapította, hogy három korszak három különböző stílusú templomának kövei vannak beleépítve ebbe a templomba. A bizonyára erősen megrongált, a mai templomnál sokkalta kisebb terjedelmű XII. századbeli román stílusú bazilika helyén a XV.

században a mainak teljes terjedelmében építették fel gót stílusban az új templomot. Tehát nemcsak a szentély, hanem maga a templomhajó is a középkor alkotása. A szentély az idők folyamán kevesebbet szenvedett és ezért úgy kívül, mint belül megtartotta gótikus jellegét. Ezzel szemben az erősen megsérült és a történelmi feljegyzések szerint is elpusztultnak jelzett hajórészt a megmaradt régi középkori falak felhasználásával 1725-től az 1740-ik évig terjedő időben barokk stílusban teljesen átépítették. Lux doktor szerint a déli torony belsejében látható román fal: az elpusztult, a XII. század végén, vagy a XIII. század elején épült kéttornyú bazilika déli tornyának déli falá-

ból maradt ránk. Valószínű, hogy ez a régi román bazilika a mai templom hajójának csak belső területét foglalta el s méreteiben nem haladta meg a jáki apátság templomának méreteit.

Mátyás király gótstílusú temploma

Zsigmond király korában lett gótstílusú templom a románból. Akkor építették ki háromhajós csarnoktemplom módjára a templom hajóját és szentélyét úgy, hogy a templomhajó külső falait a régi román bazilika oldalhajójának külső falaira rakták, melyeket a szentélyben tovább vittek és a szabályos nyolcszög oldalai irányában körülvezettek. Mátyás király korában építették ki

a templom hajóját kétoldalt alacsonyabb kápolnasorokkal. Emelleti oratóriumot építettek a Zsigmond király-korabeli szentélyhez csatlakozó kápolnára és kápolnával bővítették meg a sekrestye épületét kelet felé, a mai sekrestye területén. Ugyancsak Mátyás király korában épülhetett a templom egyetlen déli tornya. A török időkben és az ostromok alatt elpusztult a hajórész. A törökök kivonulása után csak a szentélyt használták. A nyugati oldalon a rombadőlt hajók felé falat emeltek. 1725-től 1740-ig terjedő időben pedig a templomhajót a középkori falak és a szerte heverő gótikus kövek felhasználásával barokkstílusban teljesen újjáépítették. A szentélyt helyreállították és nagyjában ebben az időben kapta a templom ma is ismert alakját.

Körülbelül ez az, amit dr. Lux Kálmán Nagyboldogasszony pesti templomának múltjából kibogozott. Most már tehát kiderül az is, hogy ez az öreg templom — Pest egyetlen középkori emléke — megérdemli, hogy többet törődjenek vele, mint amennyit eddig törődtek. Ez az előzménye annak, hogy Friedrich Lajos fővárosi műszaki főtanácsos tervezetet készített arról, hogy a templomot miképp lehetne kiszabadítani a mélységből és mely módon lehetne úgy elhelyezni, hogy valóban építészeti dísz és büszkesége legyen környezetének.

A műszaki főtanácsos a Mérnök-Egyesület minapi ülésén mutatta be tervezetét. El akarja tolni mai helyéről a templomot, még pedig keleti irányban tíz méterrel, északi irányban pedig tizenkét méterrel. Új helyén viszont hat méter magas pátóra helyezné, hogy egy szinten legyen az Eskü úttal. Természetesen odább kerülne az Erzsébet-szobor is és a térrel együtt ezt is felemelnék harmincfél méterrel.

Mit tagadjuk, Friedrich főtanácsos terve érdekes terv és — ha igaz — mindössze

nyolcszáz ezer pengőbe kerül az egész. Ha a technikai részében ez eltolással kapcsolatos számításokban nincsen hiba, akkor meg is lehet csinálni.

„Maradjon a gödörben...”

Az ember azt hinné, hogy az ötletes elgondolást örömmel köszönti az építőművészekből és építőtechnikusokból, városrendezők, és műtörténészekből álló előkelő publikum is, mely a főtanácsos előadását végighallgatta. De nem egészen így történt. Voltak, akik az eltolás technikai sikerében kételkedtek és voltak, akikben a műtörténész tiltakozott az ősi templom elmozdítása ellen.

— Ne tolják el a templomot, — mondta Padányi-Gulyás Jenő. — Maradjon ott, ahol van: a gödörben, ahová a Belváros elhibázott szabályozása beletaszította. Nem tudom, hogy mélységbe süllyesztett állapotában

nem többet mond-e ez az öreg templom nekünk maiaknak, mintha odébb tolják és hat méter magas talapzatra helyezik. Mai helyzetében föltétlenül egyik érdekessége, specialitása marad a fővárosnak a templom, mely szemet szúr az idegennek, aki ha kérdezősködik: elmondjuk neki, hogy ennek a templomnak az alapköveit hétszáz esztendővel ezelőtt rakták le. Maradjon ott, ahol van ez a templom, mely elmúlt századokról mesél. Hadd példázza: mint rohan el mellette az eleven élet és hadd demonstrálja, hogy az élet milyen könyörtelenül tör utat magának a mult idők elmúló kövei között...

Mint a fagyos északi szél, ez a beszéd úgy tört be a terembe, mely tele volt kegyelettel, az emlékek és tradíciók tiszteletével.

Milyen stílusban restaurálják a templomot?

Egy másik felszólaló: *Ligeti Pál* igyekezett megmenteni a hangulatot.

— *Padányi-Gulyás* — úgymond — tiltakozik a régi műemlék megbolygatása ellen. De hát ennek a műemléknek az érzékenységet már akkor megbolygatták, mikor az árpádkori román bazilikából gótstílusú; a gótstílusból pedig barokk templomot építettek. Nem is ez itt a fontos. Tolják el a templomot, ha ezt a technika fejlettsége és felkészültsége kockázat nélkül lehetővé teszi. De mielőtt erre kerülne a sor, előbb tisztázni kell, hogy milyen stílusban akarják újjáépíteni. Régi ruhái közül melyiket akarják reá adni: a román, a gótikus, vagy a barokk stílusút, hogy hozzáillő legyen új környezetéhez?! A Közmunkatanács elnöke mondta, hogy néha nem ártana, ha egyik-másik régi házunkat, műemlékünket kiemelnők abból a környezetből, melyben van, mert nem illek be a környezetébe. Milió és

műemlék kölcsönösen meghamisítják egymás lelkét. A stíluskérdésben tehát döntení kell, mielőtt hozzáfognánk a templom elmozdításához. Tisztázni kell ezt a kérdést, nehogy jóvátehetetlen hibát kövessünk el.

Körülbelül ezeket hallottuk a vita során, melyből az a tanulság, hogy itt még annyi a tisztázásra szoruló elvi és technikai kérdés, hogy megeshetik, hogy ezek miatt az eldöntetlen problémák miatt még nagyon-nagyon hosszú ideig tart, míg a plébánia-templom dolga dűlőre jut.

De hát baj ez?!

Baj annyiból, hogy a munkára váró kezek tovább maradnak tétlenek és főképpen baj azért, mert hiba lenne elmulasztani és kiaknázatlanul hagyni az alkotásra és akcióra való mai kedvet, mely — örömmel látjuk — minden oldalon föltámad. De másrészt viszont inkább szalasszuk el ezt a kínákozó alkalmat is, minthogy elsiessünk valamit, mit, ha ma rosszul csinálunk meg: száz, esetleg kétszáz esztendeig megint nem lesz alkalmunk a korrigálásra.

Pásztor Mihály